Historické vily v Tichém údolí

STŘEDOČESKÉ MUZEUM V ROZTOKÁCH U PRAHY

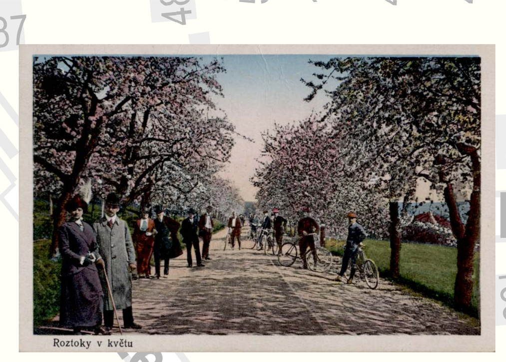

Roztokám náleží titul nejstaršího vilového letoviska v okolí Prahy. Rozhodujícím podnětem pro rozvoj území bylo zprovoznění Severní státní dráhy Praha–Drážďany v roce 1851. Železnice zásadně změnila život do té doby poklidného venkova. Nevelká obec na levém břehu Vltavy, s táhlou roztroušenou vesnickou zástavbou a přirozenou dominantou panského zámku, se stala vyhledávaným výletním místem. K návštěvám lákala rozmanitá krajina s řekou, strmými svahy a háji, loukami, ovocnými sady a vinicemi. Hlavní proud nové výstavby se koncentroval stranou od jádra vesnické zástavby v údolí Únětického potoka, které bylo od konce 19. století nazýváno Tichým údolím. Majitelé letních vil patřili mezi vyšší střední třídu, byli to především pražští obchodníci a továrníci židovského původu, z nichž velká většina nepřežila holocaust. První dodnes dochovaná letní vila Mia byla postavena v polovině 19. století. Největší rozkvět letovisko prožívalo v poslední třetině 19. století.

1. *Čp. 5.* Braunerův mlýn, původně zvaný Malý mlýn na Únětickém potoce, zakoupili jako letní sídlo roku 1861 František August Brauner, právník, poslanec Říšské rady a Sněmu Království českého, a jeho žena Augusta. V roce 1883 byl přestavěn na nájemní vilu. V držení rodiny zůstal do 70. let 20. století. V současnosti jej užívá Středočeské muzeum.

2. *Čp. 532.* Ateliér Zdenky Braunerové byl postaven v letech 1903–1904. Stavbu navrhla umělkyně sama, inspirována nejen ateliérem Františka Bílka v Chýnově, ale i architekturou anglických venkovských domů. V roce 1974 jej koupilo Středočeské muzeum. Od roku 2005 slouží jako stálá expozice života díla Zdenky Braunerové.

3. *Čp. 99.* Bráfova vila projektovaná v roce 1874 v oblíbené kombinaci klasicistního a alpského stylu stavebním inženýrem Antonínem Rosenbergem. Prvním majitelem byl Leopold Kraus, obchodník se zbožím prýmkařským a podšívkovým i bavlnou k pletení, zástupce berlínské lučební prádelny Judlínovy. Roku 1903 vilu zakoupil Albín Bráf, děkan právnické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity, poslanec českého zemského sněmu, ministr orby v letech 1911–1912, společně s manželkou Libuší Bráfovou, roz. Riegrovou.

4. *Čp. 98.* Vilu projektoval v klasicistním a alpském stylu v roce 1874 Antonín Rosenberg, vrchní stavební rada ve státní službě v Čechách, pro svou rodinu. Poslední z linie rodiny Rosenbergových právník Edvard Hartl držel majetek až do 60. let 20. století.

5. *Čp. 97.* Vila navržená v klasicistním a alpském stylu v roce 1874 Antonínem Rosenbergem pro Franze Menčíka. Roku 1890 byla vila přestavěna v pozdním novorenesančním stylu pro nového majitele Sigmunda Schlesingera, zástupce společnosti Kotva, přednostu pojišťovny Kotva a předsedu Pražské burzovní komory v Praze. Nová podoba domu nese stopy italské inspirace, konkrétně je patrný vliv toskánské vily s asymetricky připojenou vyhlídkovou věží.

6. *Čp. 112.* Vila projektovaná roku 1890 pražským stavitelem Františkem Tichnou pro uzenáře Aloise Malého. Stavba je asymetrického půdorysu, eklekticky užívá klasicizující prvky kombinované s prosklenou dřevěnou verandou a mírně skloněnými střechami, obvyklými v alpském stylu. Od roku 1913 až do roku 1941 byl dům v držení rodiny Friedmannovy. Max Friedmann obchodoval s kávou a jeho žena Hermína byla společnicí firmy Alois Pelz, Káva Pelz-Platýz.

7. *Čp. 103.* Novorenesanční vilu postavil v roce 1877, dle vročení na průčelí stavby, pražský stavitel František Pavíkovský, autor několika dalších roztockých vil. Původně měla vila po stranách boční lodžie s terasami, na které vedla štukem bohatě zdobená okna. O tom, že dům byl určen k letním pronájmům, svědčí vnitřní dispozice s více byty.

8. *Čp. 106.* Vila postavená v roce 1882 pro Vincence Micka, c. k. dvorního dodavatele pian a majitele obchodu s piany v Praze, který ji vlastnil až do 30. let 20. století. Alpský styl charakterizovala i původní uzavřená dřevěná veranda v patře, která na počátku 20. století podlehla přírodním vlivům a dřevokazné houbě. V zahradě byl zároveň s vilou postaven dnes rekonstruovaný domek pro zahradníka.

9. *Čp. 107.* Vilu alpského stylu s původně otevřenými verandami projektoval v roce 1882 stavitel František Pavíkovský pro Morice Ornsteina, společníka firmy Moric a Jindřich Ornstein, obchod s indigem, barvivy, lučebninami v Praze. Od počátku 20. století vilu vlastnil velkostatkář Bedřich Procházka, který ji upravil pro celoroční bydlení.

10. *Čp. 116.* Vilu Bělu, stavbu s prvky eklekticismu, postavil roku 1894 Josef Mladějovský, magistrátní úředník, a dal jí jméno po své druhé manželce. Ulice byla podle vily pojmenována Bělina roku 1896. Stavitel Alois Elhenický projektoval v roce 1905 přístavbu verandy pro dalšího majitele Alfréda Herzfelda, ředitele České banky Union.

11. *Čp. 105.* Vila, navržená stavitelem Josefem Veverou roku 1877 jako nový „letohrádek“ pro Annu Husovou, nese prvky alpského stylu. Vnitřní dispozice jednoznačně ukazují na nájemní dům s více byty. Od roku 1903 byla vlastníkem rodina Davida Trollera, obchodníka se zbožím kožišnickým v Praze. Jeho vnučka Mia Műnzerová, která emigrovala do Ameriky, zveřejnila vzpomínky na Roztoky v knize Stále sním o Praze (2000).

12. *Čp. 7.* Pražský advokát Alfréd Daniel Hamburger zakoupil rozsáhlý pozemek v Tichém údolí, sahající těsně k Únětickému potoku, i se stávajícími menšími domky ze 70. let 19. století (přestavěny na vily čp. 8 a 166). Novostavba pozdně secesní vily čp. 7 byla postavena stavitelem Josefem Fiedlerem roku v letech 1908–1909. Hamburger držel roztocké vily jen několik let, poté měnily majitele. Z pozdějších obyvatel domu nesmíme zapomenout na právníka Adolfa Procházku, předsedu Právní rady čs. exilové vlády v Londýně, 1945–1948 ministra zdravotnictví a jeho manželku, Helenu Koželuhovou, neteř bratří Čapků.

13. *Čp. 8.* Dvoupodlažní nájemní letní vila s více byty a s dochovaným vyřezávaným dřevěným štítem a otevřenými balkony byla postavena kolem roku 1909 pravděpodobně Josefem Fiedlerem. Dům získala dražbou v roce 1924 Lidová záložna v Praze, která ho vlastnila až do roku 1940.

14. *Čp. 166.* Rodinná letní vila s prvky secese byla postavena stavitelem Josefem Fiedlerem v roce 1911. V roce 1918 zakoupil vilu velkoobchodník Viktor Glauber. Žila zde i rodina spisovatele a publicisty Oskara Singera.

15. *Čp. 144.* Stavitel Antonín Gabriel navrhl letní vilu v roce 1905. Vila situovaná v těsné blízkosti Únětického potoka postavená v novorenesančním stylu s prvky alpské architektury sloužila jeho rodině. Pozdějším významným majitelem byl Emil Utitz, profesor psychologie a estetiky (za války vedl terezínskou ústřední knihovnu). Ten dal ve vile upravit architektem Rudolfem Poštou v roce 1937 vnitřní dispozice upřednostňující soukromí obyvatel.

16. *Čp. 145.* Letní vila investora a stavitele Antonína Gabriela postavená kolem roku 1905 byla projektována jako nájemní dům s více byty. Na jejím průčelí jsou užity prvky odvozené z renesanční architektury, ale zároveň nese znaky secese. V průběhu následujícího desetiletí byly zjednodušeny štíty a přistavěna střešní terasa do zahrady. Ve 20.–30. letech 20. století patřila vila právníku Adolfu Krýsovi, členu správní rady Kinematografického družstva a Biografia, a. s.

17. *Čp. 10* (kulturní památka). Původně Nový mlýn, který v roce 1878 koupil Markus Türk, obchodník se zbožím rukodělným a kartouny, a přestavěl ho na velkoryse řešený letohrádek v neorenesančním stylu s výrazným portikem ukončeným štítem. Zřídil zde veřejné lázně pro návštěvníky a obyvatele letoviska, které pravděpodobně zanikly se změnou majitele na konci 19. století. Vila však svým průčelím dodnes lázeňskou architekturu připomíná. Na počátku 20. století prošla úpravami, při kterých byly přistavěny i věže k zahradní frontě. Výstavnost domu ocenili i Marie a Mořic Lobkowiczovi pobývající zde ve 20. letech 20. století.

18. *Čp. 124* (kulturní památka). Ivan Čížek, hoteliér a společník Pražské ledařské společnosti, vlastnil vilu, která byla součástí vznikajících restauračních pavilonů Maxmiliánka v roce 1896. Celkově vyvážená stavba spojuje architektonické články vycházející z historizujících stylů s prvky alpské lidové architektury. Vila byla situována v anglickém parku s tenisovým kurtem a řadou vodních prvků. Sousední hotel včetně výletní restaurace byl zdevastován po roce 2000.

19. *Čp. 100.* Menší nájemní vila čtvercového půdorysu byla postavena v roce 1875 Václavem Rechem. Další majitel Moritz Nachod, obchodník s kožemi zaječími a potřebami kloboučnickými, dal přistavět v roce 1880 dvě boční křídla realizovaná stavitelem Antonínem Kubrem. Vznikly tak nové místnosti k pronajímání, i společný salon. Advokát Eduard Friedmann, vlastník vily od roku 1910 (bratr Maxe viz čp. 112), zřídil v zadním traktu vily v následujícím roce vodovod a toalety a v patře dokonce „sluneční lázně“ s prosklenou podlahou do koupelen.

20. *Čp. 12.* Klasicizující nájemní vilu s několika byty dal postavit Václav Fingerhut v roce 1876. O čtyři roky později provedl menší stavební úpravy další majitel Siegfried Böhm, obchodník se zbožím střižným a bílým prádlem.

21. *Čp. 15.* Přízemní vila patřící příbuzným Böhmových (čp. 12) byla přestavěna v roce 1898 architektem Bohumilem Štěrbou do švýcarského stylu. Dům byl na konci 20. století značně zdevastován a obnoven generální rekonstrukcí v letech 2006–2008.

22. *Čp. 118.* Nájemní letní vilu Boženu situovanou ve svahu Tichého údolí a členěnou na čtyři bytové jednotky se samostatnými vchody dali vystavět Viktor a Božena Novákovi v roce 1894. Eklektický dům se zachoval ve své původní hmotě a jako jeden z mála uchovává ve své zahradě i původní dřevěný altán.

23. *Čp. 125* (kulturní památka). Typově historizující vilu s prvky eklekticismu, vnitřně členěnou na velké byty v obou podlažích, navrhl pro rodinu Haurowitzových architekt Josef Blecha, dle vročení na fasádě, v roce 1897.

24. *Čp. 110* (kulturní památka). Roku 1874 zakoupili rozsáhlý pozemek Sigmund a Theresia Haurowitzovi, majitelé továrního skladu Kosmonoských kartounů a obchodu se zbožím rukodělným, a vystavěli zde dvě letní vily (čp. 110 a 125), které rodina vlastnila až do roku 1942. Symetrickou vilu švýcarského typu s dřevěnou verandou orientovanou do ulice projektoval v roce 1882 František Pavíkovský. Zajímavostí je tarasovitá zahrada se vzácnou vegetací.

25. *Čp. 60.* Původně viniční grunt dal přestavět po roce 1888 stavitelem Ferdinandem Viškem do alpského stylu císařský rada Josef Gottwald, prokurista firmy Ignatz Gottwald, obchod s vlněným a bavlněným zbožím, dřevěným a železným nábytkem, výroba deštníků a slunečníků, obstaravatelství a zasilatelství. Fasáda je členěná štukovou bosáží a rustikou, zachovalé jsou dřevěné podstřešní kříže a prosklená veranda. Zahrada stále patří k nejhezčím v údolí.

26. *Čp. 79.* Vila Mia (Laura), zřejmě nejstarší letní nájemní vila v Tichém údolí, byla postavena již před rokem 1850. Stylově byla ovlivněna neorománským tvaroslovím. Majitelé pocházeli z vrstev významných pražských obchodníků a továrníků, např. Josef Schubert, obchodník se zbožím materiálním a kořením, ovocem jižním, lahůdkami a vínem nebo Carl Werfel, jednatel obchodu s moukou a firmy Keramo-Elfenitfabrik. Mia je spojována s pobytem Bedřicha Smetany na jaře 1857. Od počátku 20. let 20. století vilu vlastnil statkář Karel Vocílka, který ji pojmenoval podle své manželky – Laura.

27. *Čp. 192.* Původní letní vilu postavenou po roce 1871 nechal přestavět do stylu geometrické secese roku 1913 architektem Maxem Spielmanem Julius Sonnenschein, obchodník s chmelem a plodinami, sladem, ječmenem a smolou. Vila nese jméno Alice po manželce majitele.

28. *Čp. 81.* Malá Sakura, vila přestavěná z menšího domu „U Zlatohlávků“ v letech 1924–1925 architektem Antonínem Landou pro japanologa Joe Hlouchu. Šlo o jedinečný příklad japonérie snad až evropského významu. Typické znaky japonské architektury s dřevěnými štíty s motivy draků a projmutými střechami byly aplikovány i v drobných stavbách v přilehlé zahradě. Dům inspiroval dalšího majitele vily Josefa Jirouška ke stavbě sousedního japonského hotelu Sakura v letech 1926–1928. Stavbu vedl roztocký stavitel František Illich. Hotel byl necitlivě přestavěn v 70. letech 20. století.

29. *Čp. 108.* Dům je situován na místě starší letní vily „Milady“ navržené architektem Františkem Buldrou v roce 1880, která byla zbourána v roce 1937. Vila obklopená terasovitou zahradou byla vyprojektována v roce 1938 dle návrhu Jiřího Gočára v romantickém odstínu funkcionalismu.

■ **Město Roztoky** • Nám. 5. května 2, 252 63 Roztoky, tel.: 220 400 211, e-mail: mu@roztoky.cz, www.roztoky.cz
■ **Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy, p. o.** • Zámek 1, 252 63 Roztoky, tel.: 233 029 011, 233 029 055 – Informační centrum, e-mail: muzeum@muzeum-roztoky.cz, sasinkova@muzeum-roztoky.cz
■ Autorka fotografií: Daniela Vokounová ■ **Tisk: Žaket, kartografické vydavatelství** • Slánská 381/10, 163 00 Praha 6